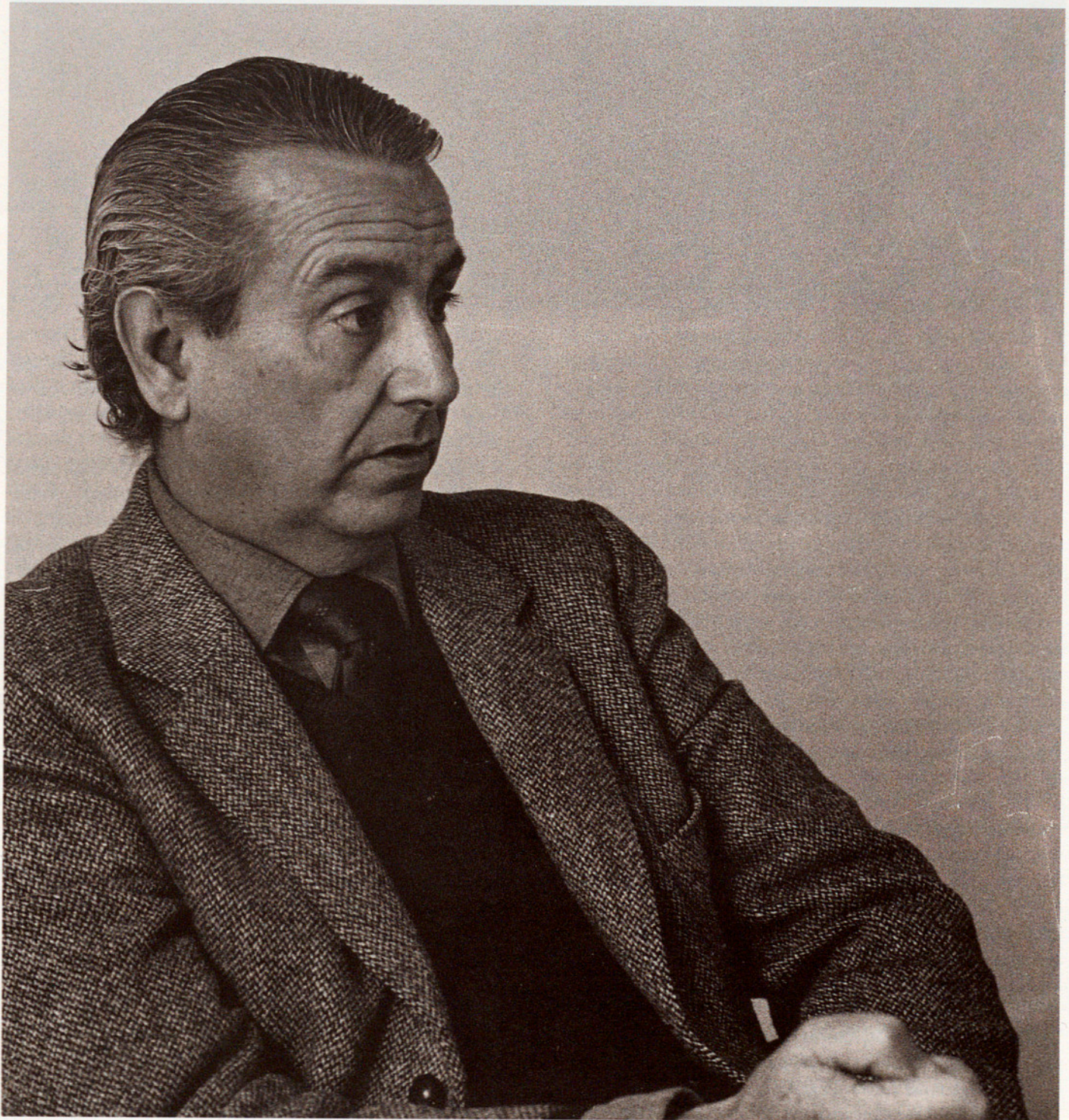
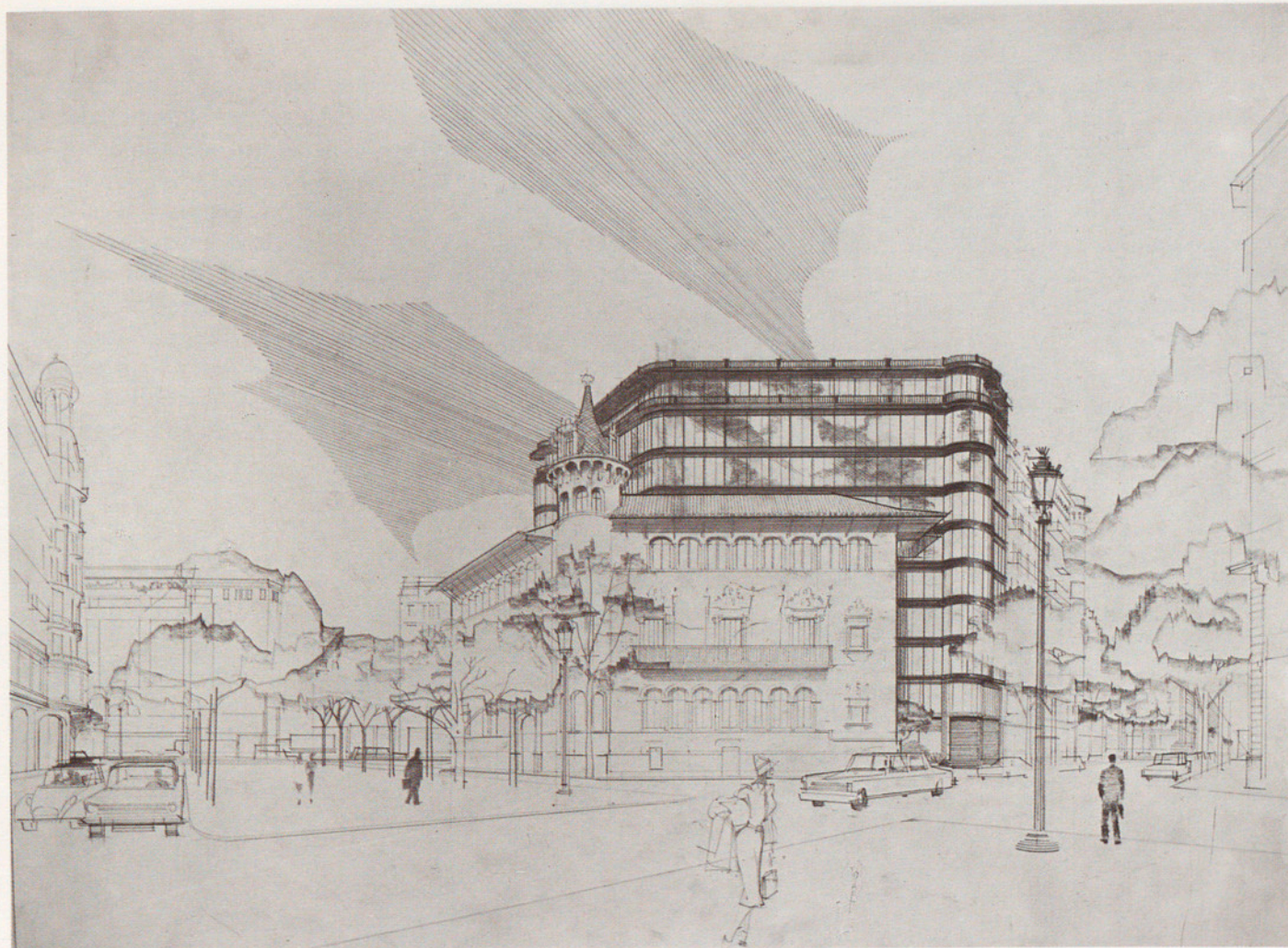

«LA CONSERVACIÓ D'EDIFICIS HISTÒRICS
ÉS MOLT IMPORTANT
PERÒ LA CIUTAT ENCARA HO ÉS MÉS».

ENTREVISTA AMB FEDERICO CORREA:

Federico Correa, l'entorn que ofereix la Diagonal inspirà el projecte de Can Serra.

Perspectiva dels dos edificis des de la Rambla de Catalunya.

Amb l'arribada a l'Ajuntament de Barcelona del nou delegat d'Urbanisme de l'aleshores alcalde Socias, l'actual director general Joan Antoni Solans, s'obria una nova perspectiva a la qüestió de Can Serra: Solans demanava a la propietat uns estudis que contemplessin el problema globalment, és a dir, l'edifici, la mansana on és i el seu entorn urbà.

Entre 1977 i 1979 es fan un seguit de propostes i alternatives fins que, finalment, s'aprova una orientació de mansana que preveu la conservació parcial —i això és important— de Can Serra i la construcció d'un edifici nou al darrerra que no ha de sobrepasar de cap manera l'altura reguladora de la zona. L'Ajuntament va encarregar a l'equip d'arquitectes format per Federico Correa i Antonio Mila un estudi dels criteris sobre composició, qualitat i textura dels materials de tancament del nou edifici. Ha estat amb Federico Correa que l'ARREL ha mantingut una llarga conversa sobre la problemàtica concreta de Can Serra i sobre la més general de la conservació i rehabilitació d'edificis.

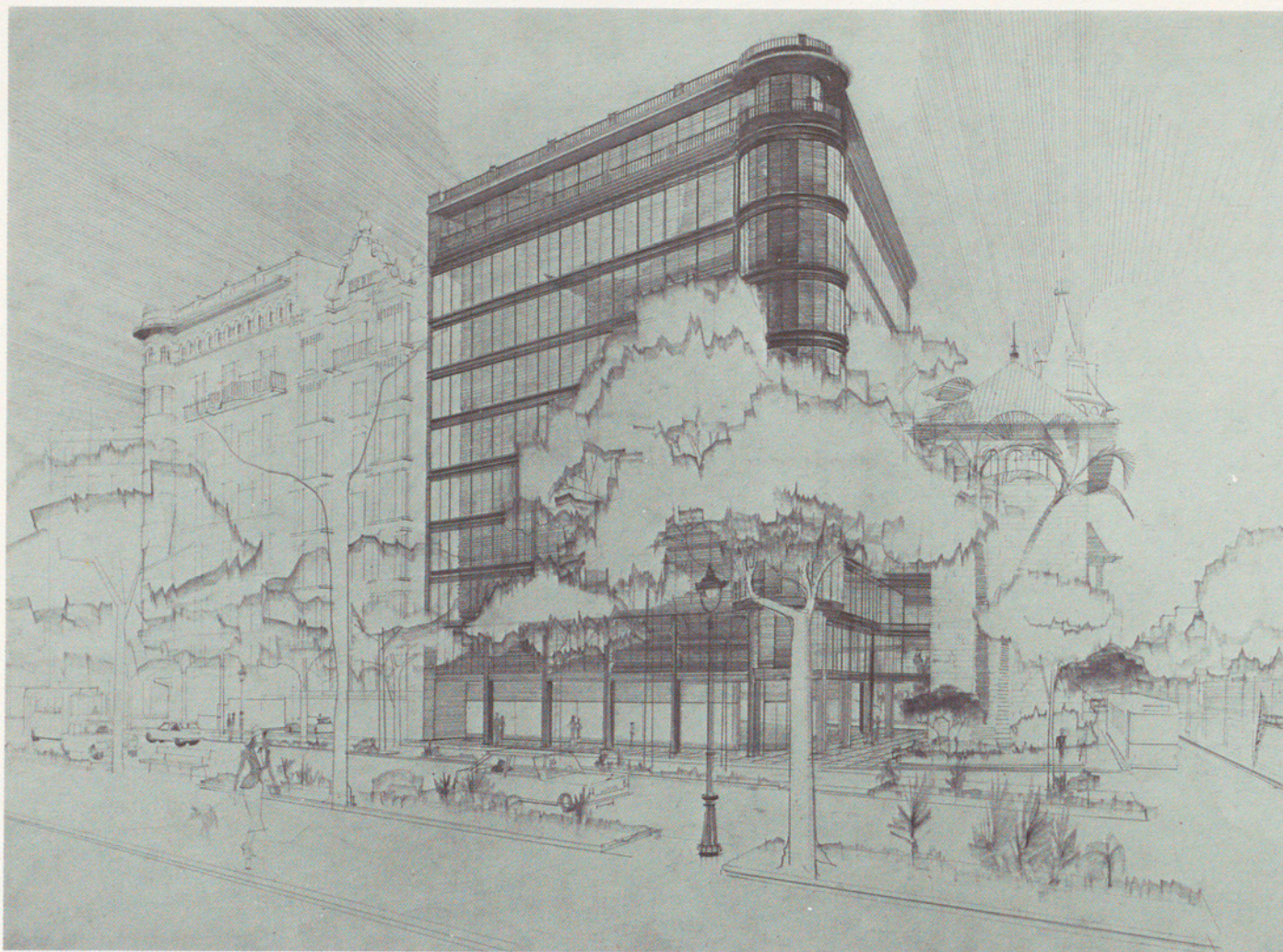
Pel que fa a Can Serra, Correa afirma que «a mi em va semblar des del primer moment que la manera de presentar-nos el treball era molt intel·ligent. I això perquè no es tractava pas de fer un projecte ni tan sols

un avant-projecte, sinó de donar una solució urbanística a la qüestió».

DEFINIR EL PROBLEMA

El problema real, físic, tangible que un estudi d'aquesta mena planteja és el què passa en definitiva amb un edifici de Puig i Cadafalch. Per a Federico Correa el problema té dues vessants prou diferenciades «de les quals una ha tingut una publicitat notòria, que és el fet de què cal fer amb Can Serra, i l'altra, que al meu entendre es tan o més important que la primera, és que es tractava d'un edifici situat a la Diagonal. Un carrer pel qual jo tinc un gran respecte i que admiro molt. A més a més, crec que un edifici pel sol fet d'estar abocat damunt la Diagonal té unes obligacions que cal complir».

Tot i que Can Serra es va salvar de la piqueta encara havia d'esclatar una nova polèmica. Una polèmica que girava entorn de si calia o no conservar unes parts de l'edifici que donaven a la Diagonal. Més concretament, una terrassa incompleta i amb afegits posteriors que alguns van considerar que calia conservar. Tot això es planteja, però, quan Correa i Mila ja han pre-

El nou edifici vist des de la Diagonal. Es pot veure com es complementa amb l'edifici de la cantonada, obra de J.M. Pericas.

sentat la seva proposta i es dona per entès que aquestes parts s'enderrocaran.

«Per la meua banda —explica Correa— hi prenc part per aquest aspecte que considero tant o més important que l'arqueològic. I això perquè conservar una terrassa incompleta potser és malmetre una cosa tan important com la façana d'un edifici que dona a la Diagonal, la qual cosa em sembla un excés de purisme que no porta enlloc. Crec que la conservació d'edificis històrics és molt important però la ciutat encara ho és més. Amb això vull dir que no podem malmetre la ciutat per un cas límit d'edifici històric. Naturalment pel que fa al manteniment i a la conservació d'aquesta obra de Puig i Cadafalch hi havia moltes raons per fer-ho, però això també ens hauria de menar a plantejar una polèmica que encara no s'ha posat damunt la taula. Aquesta polèmica no és cap altra que si tots els edificis històrics són iguals, si tots estan en les mateixes condicions i si tots tenen el mateix interès. Arribarà un moment, ens agradi o no, que caldrà discriminar ni que sigui per raons econòmiques. El país no té prou diners per mantenir tants edificis. Caldrà, doncs, decidir quin edifici històric cal conservar i quin no; quina part de l'edifici conservar i restaurar i quina no».

Aproximadament fa tres anys Federico Correa va realitzar un estudi sobre l'arquitectura francesa del segle XVII i va adonar-se que l'estat de conservació de molts edificis era excel·lent gràcies a l'ús que se'n feia. I per fer servir un edifici històric i que romangui en un bon estat de conservació malauradament cal modificar-ne determinats aspectes.

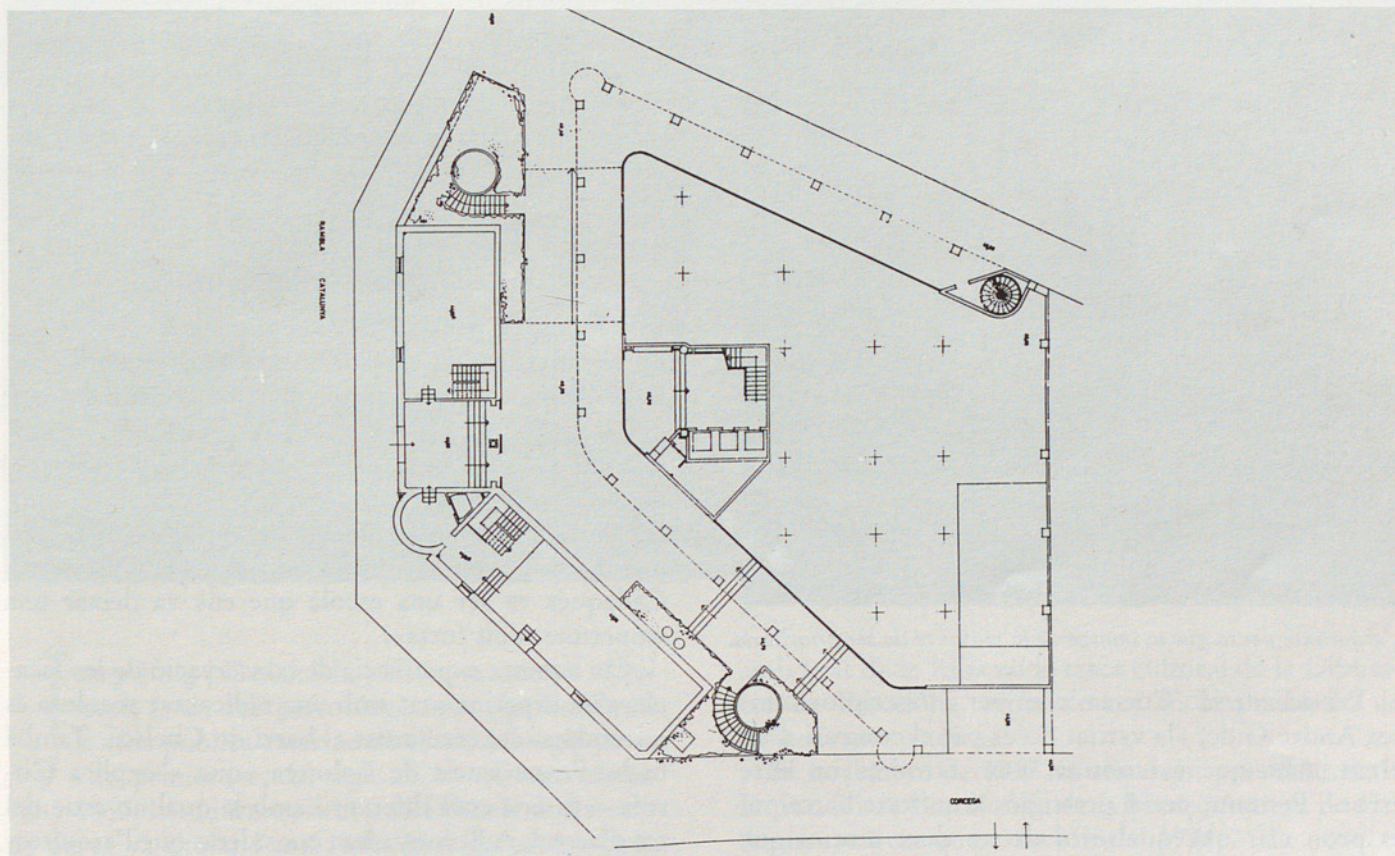
Per a Federico Correa declarar un edifici «monument històric» cas de no tenir prou diners per mantenir-lo és condemnar-lo a la ruïna. Per estalviar-se situacions d'aquesta mena proposa l'exemple de l'Hôtel du Châtelet a París, a hores d'ara seu del Ministeri de Treball del govern francès «on —explica l'arquitecte— amb modificacions mínimes s'ha assolit de posar-lo en funcionament per al seu ús i, al mateix temps, que ens segueixi interessant la seva presència tant als estudiosos com als qui estimen l'arquitectura». I afegeix: «de cap de les maneres es podia admetre el precedent que seria tirar a terra una obra de Puig i Cadafalch. Ara, d'aquí a conservar l'edifici «perquè el va fer Puig i Cadafalch» com si fos Sant Marc, el Partenó o una obra de Bernini o de Fídies, doncs no. És per això que jo vaig defensar aquesta solució, perquè em semblava la manera correcta i adequada de donar forma i sentir al problema».

LA SOLUCIÓ

Pel que fa al nou edifici dedicat a oficines i futura seu dels diferents serveis de la Diputació de Barcelona, que d'aquesta manera quedaran centralitzats, la solució que dona l'equip Correa-Mila, tal com deïem suara, és urbanística del tot. Segons que ens explica Correa «calia tenir presents dos aspectes fonamentals. D'una banda l'edifici havia de servir com a teló de fons de Can Serra vist des de la Rambla de Catalunya i de l'altra és que, com ja he assenyalat abans, fa part d'una avinguda monumental de Barcelona com és la Diagonal. Es tractava, doncs, de buscar una solució que servís en aquests dos aspectes. De forma gairebé

tot això. S'ha volgut tallar la paret-cortina contra el cel: remarcar-ne la diferència, el tall brusc, amb una cornisa molt forta que emfatitzés aquesta trobada».

Això pel que fa a la banda de can Serra, però resta encara per explicar la part que dona a la Diagonal. En aquest sentit ja s'ha dit que l'equip d'arquitectes va cercar de donar al conjunt una solució urbanística. Aquesta solució, Correa i Mila la troben en el fet que «a la cruïlla de Còrsega i Diagonal vàrem considerar l'edifici de J.M. Pericas, el de la cantonada, que té una gran potència i valor. Aquest edifici ens va servir de model, encara més quan l'edifici que nosaltres teníem l'encarrec de fer havia de tancar l'illa on es troba. El que vam fer és que el volum del nou edifici fos el

Plànol de can Serra i del nou edifici que acollirà la Diputació de Barcelona.

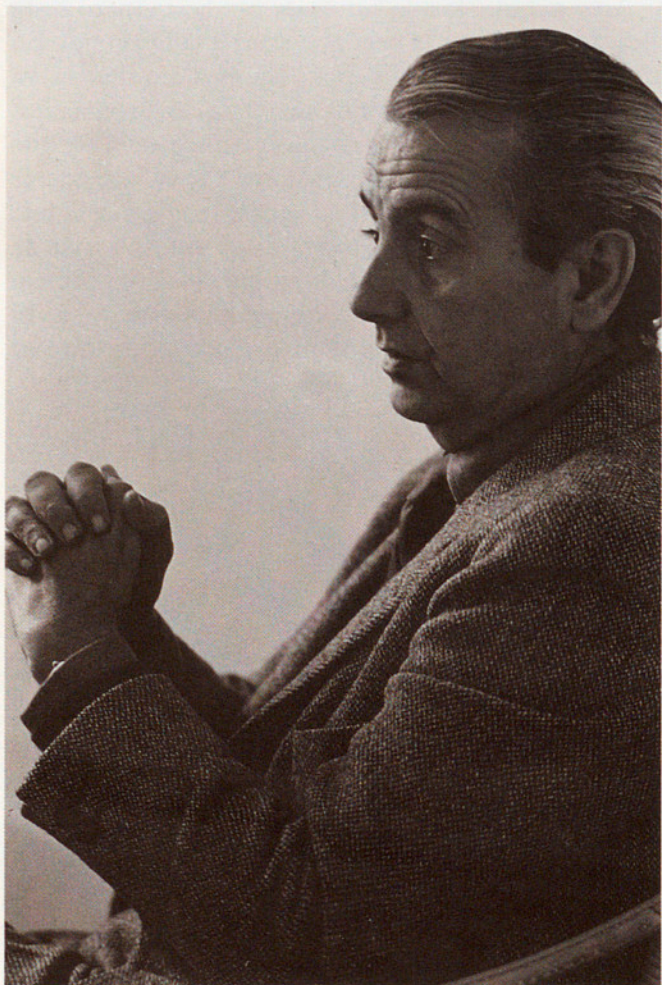
immediata va sortir l'opció de l'anomenada paret-cortina de vidre com a fons de Can Serra. Això no és pas cap invent, és una solució força convencional i bastant acceptada en el passat recent. I avui dia bandejada per raons de gust. A mi em sembla una barbaritat que no es faci servir un element arquitectònic eficaç perquè ja no està de moda i no fa actual. Si la paret-cortina serveix per a alguna cosa en un moment determinat doncs es fa servir i prou».

Aquesta solució plantejava un altre problema: calia no caure en la trampa, prou estesa, de creure que una paret-cortina es dilueix contra el cel. «Això —explica Correa— no és veritat. Una paret-cortina arriba un moment que s'acaba contra el cel, amb un final fort i clar. Aleshores calia donar-li un final que evidenciés

complement de Pericas, que per cert no està catalogat. I la veritat és que les bases compositives les prenem d'aquest edifici que creiem molt interessant i noble, d'un tipus d'arquitectura post-modernista. És un edifici que respon molt bé a les proporcions més aviat monumentals de la Diagonal».

El projecte de Correa-Mila no tan sols manifesta respecte per l'edifici de Puig i Cadafalch i el de Pericas a la cantonada oposada, sinó també per l'edifici que és entremig d'ambdós, més baix, també obra de Pericas. Les proporcions volumètriques no faran sinó remarcar l'equilibri i la continuïtat del conjunt de l'illa alhora que es completa un angle de la Diagonal que, per a Correa, «és el carrer més important i més bell de Barcelona».

«CAL CONSERVAR LA IMATGE DE LA CIUTAT»

L'arquitecte pensa que la imatge de la ciutat té de ser prioritaria.

Per a Federico Correa, com per a l'escriptor francès André Gide, «la veritat no és pas el contrari d'un error. Allò que és contrari a un error és un altre error». Per tant, per al prestigiós arquitecte barceloní és prou clar que qualsevol de les dues teories que exposa tot seguit constitueixen errades en les quals el país sol caure massa sovint: «cal tirar-ho tot a terra perquè el que és farà de bell nou serà molt millor o bé cal no tocar res perquè resulta del tot impossible fer-hi res de més bo». I exemplifica la qüestió amb una cosa tan nostradament barcelonina com l'Eixample: «si bé va ser un veritable crim el que es va fer a l'Eixample amb l'afegit de pisos, no és veritat que no s'hagi de tocar per a res els edificis existents. Mantinc que hi ha força afegits que els milloren. Concretament, n'hi ha un a la casa de la cantonada de Rambla de Catalunya i Gran Via, costat muntanya, a mà dreta mirant cap a Collserola, on la intervenció és d'allò més encertada. El pitjor que pot passar en aquests casos és que no hi hagi cap tipus d'intencionalitat arquitectònica, com ha passat, malauradament, amb tants edificis de l'Eixample que han estat enderrocats

per posar-ne uns altres de qualitat molt inferior. Això és molt trist. I és una llàstima perquè es poden plantejar solucions interessants».

Per exemple, a hores d'ara l'equip Correa-Mila està treballant en un projecte interessantíssim com és la rehabilitació d'un edifici de l'Eixample, concretament a la cantonada de Mallorca i Passeig de Gràcia. L'Ajuntament els obliga a mantenir-ne la façana i a fer-lo tot nou per dintre. Aquesta fóra una solució no tan sols per conservar l'Eixample sinó també per tornar-li la categoria que ha tingut des de sempre. «Els seus carrers —diu Correa— són els millors de Barcelona. Molt més que no pas els d'altres indrets de Barcelona com Tres Torres, la Bonanova, ara com ara molt valorats però molt malmesos des d'un punt de vista urbanístic, amb carrers sovint estrets i cases d'habitatges molt altes. A mí em sembla molt bé que es prohibeixi d'enderrocar les façanes i establir uns criteris de racionalitat en aquestes qüestions. La revaloració de l'Eixample segons la meua opinió es produirà indefectiblement».

ALGUNES EXPERIÈNCIES

Rehabilitar per dintre els edificis del centre històric no té cap dificultat extraordinària. Correa i Mila han estat d'alguna manera uns peoners de la qüestió quan, pels anys 50-60, van encetar la rehabilitació i la conservació de moltes cases de Cadaqués: «era una qüestió de sensibilitat no tocar les façanes per cap motiu. Aleshores ens vàrem inventar una tipologia que després ha estat copiada arreu del món. Per a nosaltres Cadaqués va ser una escola que ens va deixar una empremta molt forta».

On aquesta experiència de conservació de les façanes s'ha experimentat amb una radicalitat absoluta és a Londres, concretament al barri de Chelsea. També hi ha l'experiència de Bolonya «que —explica Correa— és una cosa diferent i amb la qual no estic del tot d'acord. A Bolonya han considerat que l'arquitectura no és tan sols la façana, sinó també l'interior. Aquesta és una discussió que avui s'està produint a molts llocs. Efectivament, l'arquitectura, és un tot i mantenir només l'exterior no és pas mantenir l'arquitectura. Però jo sempre he dit que no és tant una qüestió de mantenir l'arquitectura, com de mantenir la imatge. A la ciutat el que interessa per damunt de tot és conservar la imatge. Si es pogués mantenir l'edifici sencer molt millor, però per elements raons econòmiques això és molt difícil. Per tant, si aconseguíssim de conservar les imatges ja fariem un pas endavant tot i que d'aquesta manera se solen perdre porteries i interiors molt bonics, de materials nobles —marbres, forjats, escultures— que jo proposaria d'utilitzar en les tasques de rehabilitació. Sobretot, mentre aquests edificis estan tancats i no comencen les obres, cal preservar-los del pillatge a què es troben sotmesos».

APUNT BIBLIOGRÀFIC

Josep Puig i Cadafalch, polític, estudiós i arquitecte, és un dels personatges més significatius de la vida pública catalana de finals del segle passat i del primer terç del segle xx. Va néixer a Mataró l'any 1867. Estudià arquitectura a l'Escola de Barcelona on es va titular l'any 1891. Era també doctor en Ciències. Va ser cofundador i president durant molts anys de l'Institut d'Estudis Catalans, des del qual va impulsar les excavacions arqueològiques d'Empúries —que ell mateix havia iniciat— i la restauració de monuments.

És autor d'una nombrosa bibliografia sobre art i arquitectura. El seu treball més conegut és la col·lecció dedicada a l'art romà i a l'art romànic catalans, obra feta en col·laboració amb els arquitectes Falguera i Goday.

Participà en la I Assemblea de la Unió Catalanista a Manresa (1892). Pertanyé a la Lliga Catalana i col·laborà a «La Renaixença» i a «La Veu de Catalunya». Va ser cofundador l'any 1901 de la Lliga Regionalista. Del 1902 al 1905 va ser regidor de l'ajuntament de Barcelona; el 1907 va ser elegit diputat a Corts.

Va ser diputat provincial de Barcelona i col·laborà

amb Prat de la Riba en la tasca cultural de la Diputació de Barcelona, especialment en la promoció de l'ensenyament tècnic.

El novembre de 1917 va ser elegit president de la Diputació de Barcelona i de la Mancomunitat de Catalunya, càrrec que exercí fins al 1924.

Durant la república va reduir la seva activitat política i abandonà el país en temps de la revolta de 1936.

Com arquitecte va fer una obra extensa i reconeguda arreu. Destaquen la casa Martí («els Quatre Gats») (1896) a Barcelona; la casa Amatller (1897) del passeig de Gràcia de Barcelona, veïna de la casa Batlló de Gaudí; la casa Coll i Regàs (1897) a Mataró; la casa Garí (1898) a Argentona; la casa Quadras (1899), avui Museu de Música de Barcelona; la casa de les Punxes (1900) a la Diagonal, prop de la casa Serra; les instal·lacions de les Caves de Codorniu (1902) a Sant Sadurní d'Anoia; la casa Macaya (1903), avui centre cultural d'una entitat d'estalvi al passeig de Sant Joan de Barcelona; la casa Pich i Pon a la plaça de Catalunya; la fàbrica Casarramona al carrer de Mèxic i els palaus de l'exposició de 1929, projectats el 1915.

Va morir a Barcelona el 1956.